

Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Proměny pojetí metafyziky v dějinách filosofie

Autor práce: Gabriela Váchová

Obor studia: Humanistika

Posudek vypracoval: Doc. Mgr. Daniel Heider, Ph.D.

Datum: 22. 8. 2017

Bakalářská práce Gabriely Váchové si zvolila za téma představit šest koncepcí metafyziky od autorů z různých epoch dějin filosofie. Postupně jsou předloženy koncepce metafyziky Aristotela a Tomáše Akvinského, z novověku transcendentální pojetí metafyziky I. Kanta, a ze současné debaty pak tzv. deskriptivní metafyzika P. F. Strawsona, a dvě verze kritiky metafyziky od R. Carnapa a W.V.O. Quina.

Široký záběr práce naznačuje, že výklad těchto metafyzických modelů nemůže být jiný, než velice stručný a, místy bohužel, až fragmentární. I když v některých pasážích lze výklad považovat za relativně jasný a srozumitelný, některé části práce jsou přece jen méně srozumitelné. Na str. 32, v souvislosti s výkladem Quinovy kritiky metafyziky, kol. Váchová odlišuje pojetí analytických výroků amerického filosofa s pojetím Kantovým. U Kanta význam analytických výroků dává do přímé souvislosti s uspořádáním světa. Znamená to, že svět je uspořádán nezávisle na subjektu a jeho „apriorní výbavě“? Toto tvrzení se zdá být v rozporu s celkovým vyzněním Kantovy metafyziky. Na str. 22 pak opět s ohledem na Kanta tvrdí: „Poznání celkově tady probíhá ze smyslové zkušenosti, ale díky idejím je regulováno a obě tyto sféry syntetizuje. Tím tedy vznikají jevy, které jsou pro člověka poznatelné ze zkušenosti“. Není to ale spíše naopak, že jevy jako *hylé* jsou formovány apriorními aktivitami subjektu? I další tvrzení na str. 22 není zcela jasné: „Metafyzika podle Kanta je tedy jakýsi soubor teoretických spekulací, které není možné člověku odebrat, protože je pro něj přirozená“. Platí ale, že právě proti prázdným scholastickým spekulacím se Kant obrací. Nikoli spekulace, ale transcendentální dedukce apriorních forem a kategorií subjektu byl cílem jeho pojetí. Na str. 16 pak autorka v souvislosti s výkladem Akvinského pojetí metafyziky tvrdí, že „Formální příčina zajišťuje stav porušitelný a neporušitelný“. V jakém smyslu forma zajišťuje stav porušitelný? Vždyť je to přece látka, která je principem potenciality zajišťujícím tuto možnost porušitelnosti? Tam, kde chybí látka, tam dostáváme neporušitelnost. Dále bakalářka, bohužel, nevysvětluje to, co to znamená, že metafyzika abstrahuje od veškeré smyslově vnímatelné látky co do pojmu a co do bytí (str. 14).

Práce vykazuje některé nesrozumitelné formulace, nemluvě o řadě typografických a formulačních neobratnostech v čele s nevhodným spojováním slovenštiny a češtiny v citacích ze slovenského překladu Strawsonovy knihy *Individuals*:

1. Na str. 12 autorka říká: „Tomáš Akvinský přejímá pojem podstaty v Aristotelově kontextu, avšak musí se stát podstata, která je stvořena Bohem, který je příčinou existence“. Co tím chce autorka říci?

2. Co se týče kapitoly věnované Aristotelově pojetí metafyziky, jedním z problémů autorčina výkladu je přílišná závislost na překladu A. Kříže. Některé formulace a citace z tohoto překladu se tak jeví jako problematické. Např., na str. 8 kol. Váchová říká, že Aristoteles „V šesté knize hledá počátky a příčiny jsoucen, pokud jsou opravdu jsoucný“.

Vhodnější by určitě byl termín „*quod*“ (latinsky: *qua*) jsou opravdu jsoucný“. I když je pravda, že předmětem metafyziky jsou reálná jsoucná (materiální předmět metafyziky), platí, a to se zdá mít Aristoteles na začátku šesté knihy *Metafyziky* na mysli, že metafyzika na reálných jsoucnech zajímá jejich „*beingness*“ aspekt“, a nikoli aspekty, které zajímají fyzika, biologa apod. Právě toto má Aristoteles na mysli v šesté knize. Dále, místo Křížova anachronického ekvivalentu „*substantia*“ bych jako vhodnější ekvivalent volil termín „*substance*“ (v sedmé a osmé knize *Metafyziky* předkládá Aristoteles své *substantia*, nikoli „*substantia*“, pojetí metafyziky).

Hlavní problém práce však vidím ve vlastním cíli práce. Cíl práce poukázat na transformace metafyziky v dějinách se zdá být, a to i na bakalářskou práci, poněkud jednostranný. Transformace metafyziky jsou v dějinách filosofie přece „*beingness*“. Na str. 6 autorka svůj cíl poněkud zpřesňuje: Cílem této práce bude „*beingness*“ určit hlavní metafyzický problém v určitém období a postavit ho do diskuse s jiným problémem“. Co míní autorka jiným problémem? Je jím problém jiného metafyzického paradigmatu? Pokud ano, mohla by autorka říci, zda v dějinách metafyziky vidí vůbec nějakou jednotu. Nerozpadají se tak dějiny filosofie na nesourodou tříšť teorií, jejichž snahou je být originální? A je podle autorky metafyzika po Carnapově a Quinově kritice ještě vůbec možná?

I když práce je z velké části srozumitelná a přehledná, vzhledem k výše uvedeným nedostatkům ji nemohu hodnotit výše než jako „*beingness*“.

Doc. Mgr. Daniel Heider, Ph.D.

V Českých Budějovicích dne 22. srpna 2017